

УДК 378.4

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ З НАЦІОНАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ У ВНЗ

кандидат педагогічних наук, доцент, Дяченко А. В.

<http://orcid.org/0000-0003-4496-5931>

diachenko.alla@ya.ru

Київська державна академія декоративно – прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука, Україна, Київ

Висвітлено основні завдання професійної підготовки бакалаврів з національного дизайну у вищих навчальних закладах. Зазначено, що навчальні дисципліни при підготовці бакалаврів мають бути спрямовані на формування всіх компонентів фахового дизайнерського мислення, а також на професійно-особистісні властивості, які забезпечують активізацію творчих процесів. Сформовано складові структури розвитку моделі комплексного підходу професійної підготовки бакалаврів з національного дизайну. Виокремлено особливості застосування комплексного підходу в навчально-виховному процесі. Наведено провідні школи, які здійснюють підготовку бакалаврів з вітчизняного дизайну на основі комплексного підходу. Розглянуто приклади застосування національних мотивів в роботах студентів ВНЗ. Визначено компетенції, якими повинен володіти випускник напряму дизайн. Вказано перспективні напрями підготовки бакалаврів з національного дизайну у вітчизняних ВНЗ. Надано пропозиції щодо ефективного розвитку дизайн-освіти в Україні.

Ключові слова: дизайн, національна культура, студент, навчальна діяльність, компетентність, фахівець.

A. Diachenko, PhD of Pedagogical Science, Experience of formation of training in foreign design education / Kyiv State Academy of Arts and Design named after Mikhailo Boychuk, Kyiv, Ukraine

The article considered the essence of the concept of "shaping», its structure and principles. It is noted, that the project-shaping is continued by machine replication, and for the implementation of projects, the latest technologies are developed. It is noted that the result of technologies is mass production. The analysis of the foreign experience of formatting the replication in design education (UK, USA, Italy, Germany, Japan, Scandinavian countries) has been analyzed. It is emphasized that the goals and content of the formatting of replication can be transformed under the influence of socio-cultural changes, constantly enriched with new pedagogical concepts, and the decision of problems of qualitative professional training of designers will contribute to the creation of national design schools within the dynamic design education system. The use of foreign experience in the theory and practice of Ukrainian design education and design in general is proposed.

Key words: education, design, formatting, design education, duplication, form, experience, student, design school.

Постановка проблеми. Одним із основних завдань модернізації системи вищої професійної освіти є підготовка професійно компетентного фахівця, здатного адаптуватися в складних соціокультурних обставинах. Враховуючи сучасні вимоги до випускника, які висувуються під впливом ситуації на ринку праці, проблема професійної підготовки бакалавра стає особливо актуальною. В умовах комплексного підходу у закладах вищої освіти

виникає необхідність перегляду і переосмислення змісту професійної підготовки бакалаврів у галузі національного дизайну.

Становлення національного дизайну нині стало перед альтернативою, в межах якої жоден вибір не відкриває оптимальних можливостей розвитку, а вихід на шлях формування оригінальних напрямів важкий через сильну конкуренцію з дизайном розвинутих країн. У сучасних економічних умовах розвитку країни національний дизайн потребує державної підтримки. Формуванню національної своєрідності у дизайні перешкоджають, перш за все, сучасні технології. Проте прояви національної специфіки у дизайні можливі і завжди будуть [6, с. 101]. Для вирішення проблеми необхідно провести дослідження, що складатиметься з завдань, що дають змогу: сформуванню складові структури розвитку моделі комплексного підходу професійної підготовки бакалаврів з національного дизайну; виокремити характерні риси застосування комплексного підходу в навчально-виховному процесі; навести провідні школи, які здійснюють підготовку бакалаврів з вітчизняного дизайну на основі комплексного підходу; розглянути приклади застосування національних мотивів в роботах студентів ВНЗ; вказати перспективні напрями підготовки бакалаврів з національного дизайну у вітчизняних ВНЗ; надати пропозиції щодо ефективного розвитку дизайн-освіти в Україні.

Аналіз попередніх досліджень. Сучасні проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців з національного дизайну в Україні досліджують Є. Антонович [1], Ю. Галімов [2], Н. Дерев'янка [3], С. Зінченко, Т. Козак, Т. Мала, Т. Ніколаєва [4-5], Є. Омельницька, В. Прусак [6-8], О. Трошкін, О. Фурса [10], С. Чирчик, Т. Шафранська [5], О. Швець та ін. Проте недослідженими або малодослідженими

залишаються проблеми професійної підготовки бакалаврів з національного дизайну у ВНЗ України на основі комплексного підходу.

Метою статті є висвітлення основних завдань професійної підготовки бакалаврів з національного дизайну у вищих навчальних закладах на основі комплексного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасному дизайні існує багато різних національних версій: так званий італійський, німецький, англійський, скандинавський, японський, американський дизайн. Національна ідентичність існувала завжди, проте саме в дизайні ясніше визначаються локальні особливості, обумовлені традиціями, що відображають специфічні національні відмінності [5, с. 141].

На сьогодні національній ідентичності відводиться окреме місце в системі професійної підготовки бакалаврів з національного дизайну. Але, на нашу думку, у вищих навчальних закладах (ВНЗ) не забезпечується необхідний рівень готовності бакалаврів до виробничо-технологічної діяльності. В процесі викладання спеціальних дисциплін студентам-дизайнерам викладачі ВНЗ відчують певні труднощі в актуалізації знань про сутність виробничо-технологічної діяльності. В результаті, випускнику або доводиться насилу адаптуватися на новому місці, або здобувати додаткову освіту, або влаштовуватися на роботу не за своїм напрямом.

Тому в ході вивчення дисциплін професійного циклу, майбутній дизайнер повинен опанувати практикою вирішення професійних завдань, оскільки саме при вивченні спец-предметів студент отримує досвід життєвих проблем, проходить первинну професійну і соціальну адаптацію, що істотно впливає на рівень формування його готовності до виробничо-технологічної діяльності.

Навчальні дисципліни при підготовці фахівців з національного дизайну мають бути спрямовані на формування всіх компонентів фахового дизайнерського мислення, а також на професійно-особистісні властивості, які забезпечують активізацію творчих процесів. Цілеспрямоване проектно-образне мислення дизайнерів повинно розвиватись на протязі всього терміну навчання, в практичній та теоретичній діяльності [10]. Однією з умов, які забезпечують формування креативного фахового проектно-образного мислення майбутніх фахівців з національного дизайну, є орієнтація змісту підготовки на тематику, що базується на вивченні, використанні та адаптації національної культури та народних промислів до потреб сучасного дизайну.

У вищих навчальних закладах, при підготовці бакалаврів з національного дизайну, на розвиток творчого фахового мислення скероване вивчення дисциплін історії мистецтв та матеріальної культури, теорії формоутворення, художнього проектування та проектної графіки. Важливим аспектом виконання проектних робіт, в розвитку проектно-образного мислення, є вивчення традицій декоративно-прикладного мистецтва, формування професійних дизайнерських навичок, що має конкретне національне спрямування. Доцільним є внесення тем і практичних завдань, що базуються на зразках декоративно-прикладного мистецтва та національної культури, що сприяють формуванню культури етнодизайну [1, с. 210].

Враховуючи вищезазначене, завданнями професійної підготовки бакалаврів з національного дизайну у ВНЗ повинні стати:

- формування фахівців, які легко адаптуються до нових професійних умов;
- підготовка затребуваних фахівців, що підвищують статус навчального закладу;

- формування навичок самостійної роботи, самоосвіти та самовдосконалення;

- формування вмінь користуватися інноваційними розробками;
- формування навичок розуміння обов'язків, завдань, оцінки їх значущості, знання засобів досягнення мети.

Студентів, крім засвоєння спеціальних художніх навичок, необхідно навчити:

- прагнути створити красивий, естетичний продукт, використовуючи наукові відкриття в області хімії, матеріалознавства, технології та ін.;

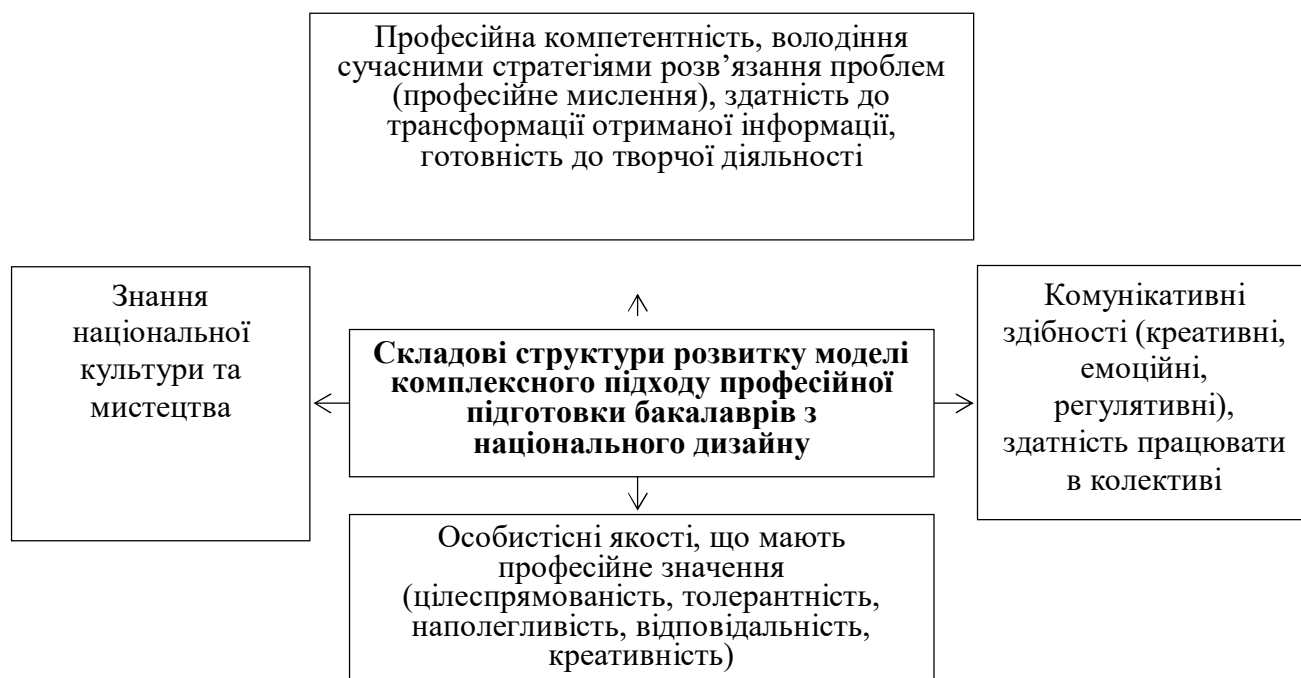
- орієнтуватися в області специфіки ВНЗ (що нового і корисного створено, як це працює);

- співпрацювати з людьми, які створюють провідні наукові розробки, вміти розуміти їх вимоги і задовольняти запити в області національного дизайну готового продукту.

Відмітимо, що підготовка бакалаврів з національного дизайну не може зводитися тільки до художньо-творчих умінь. Сучасний дизайнер повинен володіти цілим комплексом знань і умінь, що включає спеціальні технологічні та інженерно-технічні знання; знання організаційно-технічного характеру. Дизайнер повинен бути універсальним фахівцем, різнобічно розвиненим. Крім цього в ньому повинні бути розвинені такі особистісні якості, які дозволяли б йому бути успішним і затребуваним фахівцем.

Усе це передбачає суттєву зміну як змісту, так й організації вузівського життя студентів, тобто формування комплексного підходу до навчально-виховного процесу в підготовці бакалаврів. Тому структуру розвитку моделі комплексного підходу професійної підготовки бакалаврів з національного дизайну можна побачити на рис. 1.

При комплексному підході до професійної підготовки бакалаврів з національного дизайну абсолютною цінністю є невідчужені від особистості знання, а сама людина розглядається «через призму особистості того, кого навчають, – її потреб, мотивів, здібностей,

Рис.1. Складові структури розвитку моделі комплексного підходу професійної підготовки бакалаврів з національного дизайну

Джерело: складено автором на основі [5; 7]

активності, інтелекту та інших особливостей». Весь процес навчання побудовано на комплексному підході, спрямовано на формування потреб студентів у навчанні і зацікавленості в одержанні знань [2]. Вищезазначене, на нашу думку, надає змогу говорити про формування ціннісної функції моделі комплексного підходу професійної підготовки бакалаврів з національного дизайну.

Ми вважаємо, що на основі комплексного підходу (в якому реалізується ціннісна функція процесу підготовки) можна, по-перше, здійснювати вивчення явищ з точки зору закладених у них

можливостей задоволення потреб особистості, по-друге – займатись вирішенням завдань гуманізації суспільства. Ціннісну функцію моделі комплексної підготовки підкреслює і перевага діалогічної форми спілкування, яка є основною під час дидактичного процесу та за допомогою якої відбувається вільний обмін думками і враженнями, стимулювання різних форм пізнавальної активності на заняттях, розвиток навичок співробітництва під час спільної діяльності, комунікативних вмінь, соціального досвіду. Комплексний підхід до підготовки бакалаврів сприяє забезпеченню сприятливої морально-психологічної атмосфери на заняттях, реалізації принципу позитивного емоційного тла навчання, створення такого навчально-методичного забезпечення занять, яке допомогло б студенту уникнути фізичних перевантажень та психологічного дискомфорту.

Основні аспекти комплексного підходу професійної підготовки бакалаврів з національного дизайну нині є надзвичайно актуальними, оскільки з успішною їх реалізацією передбачається досягнення мети якісної освіти, тобто освіти конкурентоздатної, спроможної забезпечити кожній людині самостійно досягати тієї чи іншої життєвої мети, творчо самоутверджуватися у різних соціальних сферах. Комплексний підхід до підготовки повинен забезпечувати розвиток і саморозвиток особистості студента, виходячи з виявлених його індивідуальних особливостей як суб'єкта пізнання та наочної діяльності, спілкування і взаємодії, ґрунтуючись на: визнанні за навчанням визначального основного джерела (детермінанти) розвитку особистості та визначенні механізму засвоєння (інтеріоризації) навчальних дій як основного джерела розвитку особистості; розкритті індивідуальності фахівця і створенні найбільш сприятливих умов для розвитку та формування особистості студента заздалегідь заданими (планованими) якостями, властивостями,

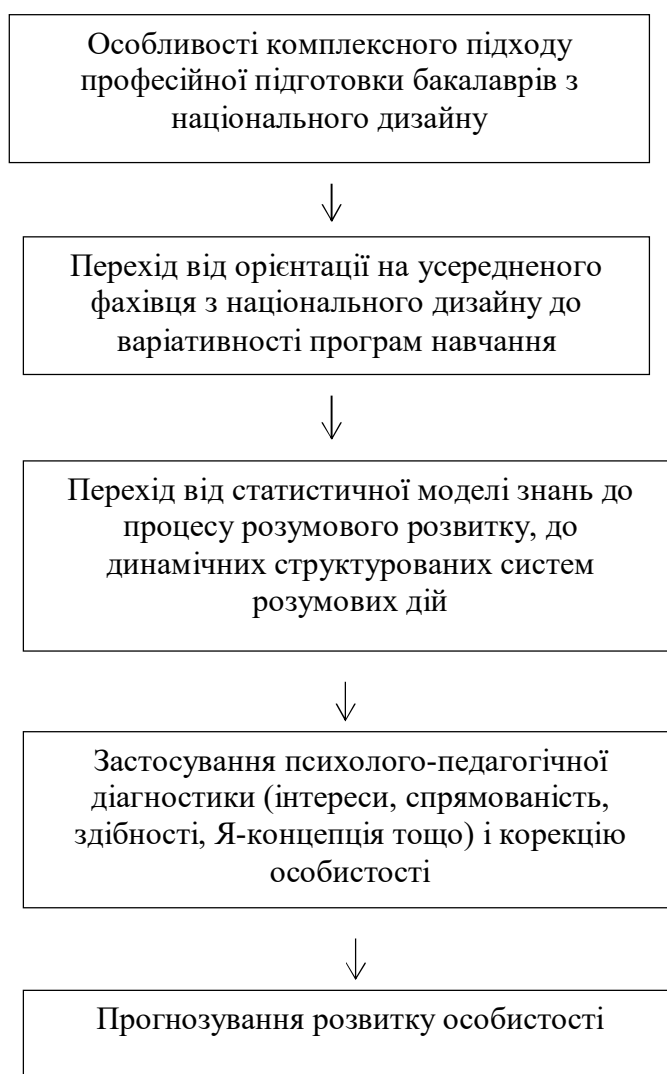
здібностями; розумінні розвитку (вікового, індивідуального) як нарощування знань, умінь, навичок (збільшення їх обсягу, ускладнення змісту) й опанування соціально-значущих еталонів у вигляді понять, ідеалів, зразків поведінки; у навчанні кожного студента на рівні актуалізованих (в ідеалі – потенційних) можливостей, виокремленні типових характеристик особистості і пристосуванні навчання до типологічних особливостей різних груп фахівців; якісно іншій практиці взаємодії між суб'єктами навчально-виховного простору; особистість включається в навчальний процес як суб'єкт, як активний його учасник, відповідальний за результати. Вона – суб'єкт свого власного розвитку [2].

З нашої точки зору, комплексний підхід професійної підготовки бакалаврів з національного дизайну полягає у тому, щоб в навчально-виховному процесі відштовхуватись від особистих особливостей, що притаманні кожному студенту, а також навчати його враховуючи потенційні можливості, які необхідно актуалізувати.

Комплексний підхід професійної підготовки бакалаврів з національного дизайну є засобом та умовою індивідуалізації навчання. Його особливості можна побачити на рис. 2.

Вказаний підхід повинен бути гнучким та рухомим, дозволяючи викладачу в процесі навчання підходити індивідуально до кожного студента і сприяти спільній активізації навчальної групи. Диференційована організація навчальної діяльності, з одного боку, ураховує особливості когнітивної сфери особистості студентів, їх психологічні особливості, з іншого – до уваги беруться індивідуальні запити особистості, її можливості й інтереси в дизайнерській сфері. При диференційованій організації навчальної діяльності ці два аспекти є взаємопов'язаними.

Так, провідними школами підготовки бакалаврів з вітчизняного дизайну на основі комплексного підходу можна вважати Львівську національну академію мистецтв, Київський національний університет культури і мистецтв, Харківську державну академію дизайну і мистецтв, Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука, Київський національний університет технологій та дизайну та інші.

Рис. 2. Особливості комплексного підходу професійної підготовки бакалаврів з національного дизайну

Джерело: складено автором на основі [2; 3; 8]

У Харківській державній академії дизайну та мистецтв функціонує кафедра «Дизайн» бакалаврів з національного дизайну. У її основі лежить принцип персоніфікації навчання, що базується на прагненні творчої особистості до самоствердження завдяки індивідуально-персоніфікованій діяльності. На практиці це виявляється в тому, що студент обирає найбільш близький йому проектно-художній метод, а викладач – найбільш ефективний педагогічний метод. Це, в свою чергу, призводить до утворення певного типу проектнообразного мислення, що враховує модливість студентів визначати властиві їм методи творчого самовираження, характерні для їх професійної спрямованості.

Незважаючи на передовий досвід формування професійного мислення у бакалаврів з дизайну в Харківській державній академії дизайну та мистецтв, на жаль, можна констатувати про його майже одиничний характер. Здійснений нами аналіз навчальних планів та програм підготовки бакалаврів з національного дизайну в інших ВНЗ свідчить про спрямованість навчання студентів на формування традиційних для педагогіки вищої школи компонентів – професійних знань та професійних умінь, що й зазначено в освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця, й недостатню орієнтацію на формування в них професійного мислення.

На сьогодні в Концепції розвитку національного дизайну в Україні зазначено, що професійний рівень дизайн-освіти передбачає цілеспрямовану підготовку фахівців, які безпосередньо працюють у сферах дизайнерської практики, науки та освіти. З огляду на перспективу економічного зростання виникає необхідність підготовки відповідної кількості фахівців з дизайну різної спеціалізації. Існуюча практика відкриття нових спеціалізацій з дизайну носить, у більшості випадків, недостатньо системний характер. Це зумовлює необхідність

розробки обґрунтованої системи спеціалізацій у цій сфері, формування стандартів з освітньо-кваліфікаційних характеристик та освітньо-професійних програм зі спеціальності «Дизайн», спрямованих на всебічний професійний розвиток фахівців [3, с. 118].

Формування компетентності є умовою підготовки бакалаврів з національного дизайну до професійної діяльності. Перш за все, розглянуті документи державного стандарту, а саме «Стандарт вищої освіти України за напрямом підготовки 022 «Дизайн», де вказано ряд компетенцій, якими повинен володіти випускник напряму дизайн. Стандартом зазначено інтегральні (здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі дизайну, або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій і методів дизайну та характеризується комплексністю та невизначеністю умов), загальні (здатність зберігати та примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя) та спеціальні (фахові) (здатність використовувати сучасне програмне забезпечення для створення об'єктів дизайну; здатність здійснювати колористичне вирішення майбутнього дизайн-об'єкта; здатність досягати успіху в професійній кар'єрі, розробляти та представляти візуальні презентації, портфоліо власних творів, володіти підприємницькими навичками для провадження дизайн-діяльності) компетентності [9].

Тобто основою формування сучасної моделі дизайнера є національно свідомо спрямованість професійної діяльності, що

характеризує ставлення до оточуючої дійсності, організації проектного процесу, відповідних культурних цінностей своєї нації. Професійні компетентності включають в себе здатність до діяльності в проектній сфері, наявність спеціальних знань і навичок, комплекс індивідуальних особливостей, що забезпечують високу ефективність подальшої фахової діяльності [4]. Показники національно орієнтованої підготовки, трансформуючись в професійні компетентності, розглядаються як основа розвитку фахової майстерності майбутнього фахівця з національного дизайну. Так, фахову майстерність майбутнього спеціаліста, стилізацію та трансформацію української етнічної тематики в дизайні одягу можна побачити на прикладі робіт студентів кафедри «Дизайн і технології» Київського національного університету культури і мистецтв.

Кафедра є однією з найбільш відомих кафедр факультету дизайну, в роботі якої поєднується багаторічний досвід підготовки фахівців для модельного бізнесу, нові методики, технології та матеріали. Кафедрою поглиблено розглядаються всі складові створення вітчизняного стилю та іміджу, розробляються колекції прет-а-порте, прет-а-порте-де люкс, реалізуються авангардні та арт-проекти театрального та видовищного костюмів. На кафедрі працюють видатні проектувальники-практики, мистецтвознавці, фахівці фешн-бізнесу, знані спеціалісти в галузі дизайну.

Відмітимо, що знання знакових елементів національної культури широко використовуються в дослідницько-проектній діяльності студентів спеціальності «Дизайн». Творчо осмислені елементи етнодизайну включені в експериментальні розробки дизайн-проектів видовищного костюма для Національного оркестру народних інструментів України, співочого ансамблю «Калина», костюмів представницької делегації «Євро-2012», парадної форми

прикордонної служби України, міжнародних конкурсів «Печерські каштани», «Погляд у майбутнє», «Українських тижнів моди» та інших цікавих проектів [5, с. 146].

Основними перспективними напрямками підготовки бакалаврів з національного дизайну у вітчизняних вищих навчальних закладах є її:

- гуманізація – розвиток гуманітарного світобачення, загальної культури, моральної відповідальності, естетичного чуття, просторово-часової уяви, вільного володіння засобами відображення інформації;
- культурологізація – використання культуротворчих чинників, передусім таких, як мовні, національно-архетипні, символічні засоби вираження всезагального;
- екологізація – засвоєння основ екології, реалізація екологічного підходу до творення речей та об'єктів життєдіяльності людини, розвиток екологічного мислення;
- соціологізація – утвердження національного дизайну як соціальної характеристики сучасного суспільства [8].

З нашої точки зору, у вказаних напрямках відображається тенденція сучасної вітчизняної дизайн-освіти, що полягає у вирішенні першочергового завдання підготовки бакалаврів з національного дизайну – сформувати у них професійне, проектно-образне мислення.

Сьогодні для ефективного розвитку дизайн-освіти в Україні необхідно на державному рівні усвідомити й визнати важливість підготовки бакалаврів з національного дизайну, всебічно підтримувати та покращувати матеріально-технічну базу вищих навчальних закладів до рівня європейських. Адже не секрет, що останнім часом відбувається процес переорієнтації потенційних абітурієнтів ВНЗ України на закордонні.

Висновки. Таким чином, комплексний підхід до професійної підготовки бакалаврів з національного дизайну у ВНЗ орієнтує педагогічний процес на продуктивний розвиток людини, підвищення можливостей формування особистості, її адаптації в сучасному динамічному суспільстві, надає можливість сприймати людину як цілісну й унікальну особистість, закласти початкові основи стратегії досягнення вершин індивідуального розвитку особистості в інтелектуально-пізнавальній, емоційній та мотиваційній сферах. Продуктом такої організації процесу навчання виступає розвиваюча особистість, підготовлена до універсальної фахової діяльності.

Перспективами подальших досліджень є проблема комплексної підготовки майбутніх фахівців з національного дизайну у вищих школах зарубіжних країн.

Література:

1. Антонович Є.А. (2011) Дослідження синтезу дизайну і технологій у системі неперервної дизайн-освіти. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія « Мистецтвознавство»*, С. 208-215.
2. Галімов Ю.А. (2011) Комплексний підхід до забезпечення якості підготовки фахівців. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. №4*.
3. Дерев'янка Н.В. (2015) Вітчизняний та зарубіжний досвід формування професійного мислення дизайнера у процесі фахової підготовки. *Вісник Запорізького національного університету. №2 (25)*. С. 116-124.
4. Колосніченко М.В., Ніколаєва Т.В. (2017) Становлення та розвиток моди на зламі століть: український концепт. *Легка промисловість. Індустрія моди. №3*. С. 20-24.

5. Ніколаєва Т.В., Шафранська Т.В., Ніколаєва Т.І. (2019) Національні традиції як основа підготовки фахівців з дизайну одягу. *Мистецтвознавство. Технічні науки*. №1. С.140-149.
6. Прусак В.Ф. (2007) Підготовка дизайнерів у вищих навчальних закладах (методологічні підходи). *Вісник ХДАДМ*. № 7. С. 98-104.
7. Прусак В.Ф. (2017) Становлення та розвиток дизайн-освіти в Україні (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. Вип. 31. С.71-82.
8. Прусак В.Ф. (2006) Організаційно-педагогічні засади підготовки дизайнерів у вищих навчальних закладах України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед.н.: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Ів.-Франківськ, 24 с.
9. Стандарт вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 022 «Дизайн». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/022-dizayn-bakalavr.pdf> (дата звернення: 20.01.2020).
10. Фурса О.І. (2004) Особистісний підхід до професіонального розвитку майбутнього дизайнера. *Педагогіка: психологія професійної освіти*. № 6. С. 101-106.

References:

1. Antonovich, E.A. (2011). Doslidzhennya sintezu dizaynu i tehnologiy u sistemi neperervnoyi dizayn-osviti [Research of synthesis of design and technologies in the system of continuous design education]. *Naukovi zapiski Ternopilskogo natsionalnogo pedagogichnogo universitetu im. Volodimira Gnatyuka*, 208-215 [in Ukrainian].

2. Galimov, Yu.A. (2011). Kompleksniy pidhid do zabezpechennya yakosti pidgotovki fahivtsiv [A comprehensive approach to ensuring the quality of training of specialists]. *Visnik Natsionalnoyi akademiyi Derzhavnoyi prikordonnoyi sluzhbi Ukrayini*, 4 [in Ukrainian].
3. Derev'yanko, N.V. (2015). Vitchiznyaniy ta zarubizhniy dosvid formuvannya profesiynogo mislennya dizaynera u protsesi fahovoyi pidgotovki [Domestic and foreign experience of forming the professional thinking of a designer in the process of professional training]. *Visnik Zaporizkogo natsionalnogo universitetu*, 2 (25), 116-124 [in Ukrainian].
4. Kolosnichenko M.V., Nikolaeva T.V. (2017). Stanovlennya ta rozvitok modi na zlami stolit: ukrayinskiy kontsept [ormation and development of fashion at the turn of the century: Ukrainian concept]. *Legka promislovist. Industria modi*, 3, 20-24 [in Ukrainian].
5. Nikolaeva T.V., Shafranska T.V., Nikolaeva T.I. (2019). Natsionalni traditsiyi yak osnova pidgotovki fahivtsiv z dizaynu odyagu [National traditions as the basis of training for designers of clothing]. *Mistetstvoznavstvo*, 1. S.140-149 [in Ukrainian].
6. Prusak, V.F. (2007). Pidgotovka dizayneiv u vischih navchalnih zakladah (metodologichni pidhodi) [Training of designers in higher education institutions (methodological approaches)]. *Visnik HDADM*, 7, 98-104 [in Ukrainian].
7. Prusak, V.F. Stanovlennya ta rozvitok dizayn-osviti v Ukrayini (kinets XX – pochatok XXI st.) [Formation and development of design education in Ukraine (end of XX - beginning of XXI century)]. *Visnik Lvivskoyi natsionalnoyi akademiyi mistetstv*, 31, 71-82 [in Ukrainian].
8. Prusak, V.F. (2006). Organizatsiyno-pedagogichni zasadi pidgotovki dizayneriv u vischih navchalnih zakladah Ukrayini [Organizational and pedagogical principles of designers training in higher

- educational establishments of Ukraine]: avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ped.n.: spets. 13.00.04 «Teoriya ta metodika profesiynoyi osviti». Iv.-Frankivsk [in Ukrainian].
9. Standart vischoyi osviti pershogo (bakalavrskogo) rivnya, galuzi znan 02 «Kultura I mistetstvo» za spetsialnistyu 022 «Dizayn» [Higher education standard of the first (bachelor) level, field of knowledge 02 "Culture and art" in the specialty 022 "Design"]. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni_standarty/12/21/022-dizayn-bakalavr.pdf [in Ukrainian].
10. Fursa, O.I. (2004). Osobistisniy pidhid do profesionalnogo rozvitku maybutnogo dizaynera [A personal approach to the professional development of a future designer]. *Pedagogika: psihologiya profesiynoyi osviti*, 6, 101-106 [in Ukrainian].